

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ต.มิตรภาพ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

นางสาวจรุงทิพย์ จรินทร์

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

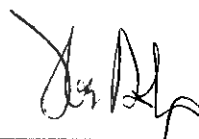
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

กรรมการสอบ

(จำเอกสงค์ พิชพันธุ์)

นักพัฒนาชุมชน 6

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน พ.ศ.

25 67.ค. 2545

บทคัดย่อ

จรุงทิพย์ จรินทร์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

หมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ต. มิตรภาพ อ. สี่คิ้ว จ. นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, 58 หน้า

จำเอกสงค์ พิษพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เขียนขึ้นตามกรอบข้อกำหนดหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต “การจัดการและการประเมินโครงการ” เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จำเพาะบางประการ กล่าวคือรัฐบาลมีนโยบายที่จะฟื้นฟูและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยจัดสรรเงินให้เป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องการให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี เข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่ประเมินและส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนดังกล่าว ในหมู่บ้านของคุณให้มีความยั่งยืน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในขั้นต้น หลักสูตรดังกล่าวได้กำหนดให้กระบวนการเรียนของบัณฑิตศึกษาเน้นหนักภาคปฏิบัติในชุมชนมากกว่าการเรียนรู้ภาคทฤษฎีในชั้นเรียน โดยกำหนดให้สัดส่วนของน้ำหนัก 80:20 โดย 20 จะเป็นการศึกษาทฤษฎีซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในเรื่องการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อย่างตรงประเด็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ประเมินผลการทำโครงการกองทุนหมู่บ้านของ บ้านมิตรภาพ ตำบลมิตรภาพ อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จากการเก็บข้อมูลพื้นฐานในแบบ บร. ที่หลักสูตรกำหนด อยู่ช่วงเดือน ธันวาคม ถึง เดือนกันยายน 2545

จากผลของการเก็บข้อมูลและศักยภาพของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนบ้านมิตรภาพ มีแนวโน้มที่ดีในการร่วมบริหารและการจัดการกองทุน และสมาชิกผู้ที่มีความสามารถที่จะชำระเงินคืนกองทุนได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ประธาน กองทุนผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านวิจิตร วงษ์วัชรกาญจน์ กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ตลอดจน สมาชิกชุมชน บ้านมิตรภาพ ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเสียสละเวลาอันมีค่าแก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาและ อาจารย์นิเทศ ตำบลมิตรภาพ ที่ได้วางกรอบและแนวทางในการทำโครงการ ให้คำแนะนำ ปรึกษา ในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำสารนิพนธ์ของผู้จัดทำและบัณฑิตตำบลมิตรภาพ

ขอขอบพระคุณ จ่าเอกสัจด์ พิษพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6 อำเภอสีคิ้ว ซึ่งเป็นอาจารย์ นิเทศร่วมให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเก็บและรวบรวม ข้อมูลแบบ บร.ต่าง ๆ และการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนบัณฑิตกองทุนตำบลมิตรภาพที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำและ ร่วมแก้ไขในการเก็บข้อมูลแบบ บร. การปฏิบัติงานในพื้นที่ และจัดทำสารนิพนธ์

ท้ายสุดนี้หากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็นสาระประโยชน์ ผู้จัดทำขอขอบความดีความ ชอบให้แก่ บิดา มารดา และบุคคลที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามแล้วข้างต้นนี้

จรุงทิพย์ จรินทร์

สิงหาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	3
วิธีดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมิน โครงการ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชน แห่งชาติ	5
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544	6
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง	7
การขอขึ้นทะเบียนความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
ระเบียบและข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน	9
การพิจารณาเงินกู้สำหรับกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพท์ โมเดล	10
การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง	11

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิธีการประเมินโครงการ	
วิธีการประเมินโครงการ	14
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	15
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	16
ตัวชี้วัดบริบท (C)	18
ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A	19
ตัวชี้วัดของระบบหน่วย B	20
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
การวิเคราะห์ข้อมูล	24
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ผลการประเมินบริบทชุมชน	26
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	37
ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้	43
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	43
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	44
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผล	46
อภิปรายผล	50
ข้อเสนอแนะ	51

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ภาคผนวก ข.

ประวัติผู้เขียน

สารบัญแผนภาพ

หน้า

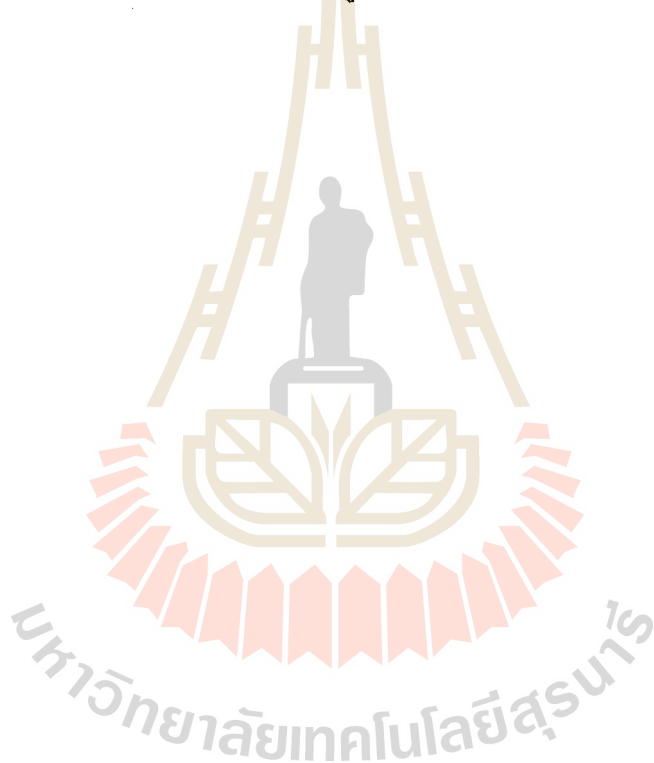
แผนภาพที่ 3.1 : แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

17

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541	29
ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	30
ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำเกษตรกรรม	30
ตารางที่ 4.4 : แสดงจำนวนประชากรของหมู่บ้านมิตรภาพ	34
ตารางที่ 4.5 : แสดงรายได้ของประชากรในหมู่บ้านมิตรภาพ	35

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อความเจริญอยู่และการดำเนินชีวิตของ ประชากรทั้งประเทศ โดยรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้อยู่ตลอดเวลา แม้จะประสบความสำเร็จอยู่ในระดับหนึ่งแต่ก็ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหนีสังคมชนบทเข้าสู่แรงงาน ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้พบว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจเพียง อย่างเดียวไม่เพียงพอจำเป็นที่จะต้องพัฒนาและบูรณาการทางด้านสังคม การเมือง การศึกษาวัฒนธรรม และที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพมากขึ้น ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รู้จักการ แก้ไขปัญหา และตัดสินใจด้วยตัวเอง

จากวิกฤตที่เกิดขึ้นนี้ รัฐบาลในยุคปัจจุบันโดยการนำของ พล.อ.พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เล็งเห็นและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้จักพึ่งพาตนเอง ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด แต่เนื่องจากประชาชนในชนบทยังขาดโอกาสทางด้านต่าง ๆ คือไม่มีเงินทุน และ ยังขาดแหล่งเงินทุนอยู่มาก เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดจน การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เป็นการกระจายรายได้ และส่งเสริมการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่ยากจนเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ดีขึ้น อีกทั้งยังต้องการให้ท้องถิ่นได้มีความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการกองทุน ในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้เข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดการฟื้นตัวได้รวดเร็วยิ่งขึ้นในอนาคต

จากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว ได้มีการดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ในบางหมู่บ้านยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินโดยเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แต่ในบางหมู่บ้านก็ได้รับเรียบร้อยแล้ว และได้มีการดำเนินการไปบ้างแล้วตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

และระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ซึ่งทางสมาชิกในชุมชนเมืองส่วนใหญ่ก็ได้ให้ ความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างดี ผลการดำเนินงานของกองทุนจึงดำเนินงานของกองทุนจึงดำเนินไป ได้ด้วยดี และเมื่อโครงการมีอายุครบ 1 ปีเมื่อใด ก็สามารถสรุปออกมาได้ว่าโครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จหรือไม่

หมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับ การจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท และได้ดำเนินการจัดสรรเงินให้สมาชิกผู้ไปแล้วนั้น นำมาสู่ การศึกษาถึงการประเมินผลถึงในการบริหารจัดการกองทุนว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการบริหารจัดการเงินกองทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

ในกรณีศึกษาการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อต้องการทราบถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งในพื้นที่เป้าหมายตามความคิดเห็นของประชาชน และข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประเมินความเข้มแข็งของชุมชนที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้กำหนดขึ้น
2. เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ และสิ่งที่ส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยให้โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว ประสบความสำเร็จ หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ว่ามีอะไรบ้างเพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง หรือสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้โครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จ
3. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ และพัฒนาไปจนถึงระดับประเทศ ให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง
4. เพื่อต้องการให้ท้องถิ่นและชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง โดยรู้จักการเรียนรู้ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของตนเองเพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนของรัฐบาล

กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิด ที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นต้นแบบทางความคิดในเชิงระบบหรือที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) โดยที่

C	มาจาก Context	คือ บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

การประเมินผลแบบจำลอง CIPP Model นี้เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและเป็นแบบจำลองที่ทำให้เข้าใจง่าย สะดวกในการใช้เป็นแนวทางการประเมินผลโครงการ

วิธีดำเนินการ

วิธีการดำเนินการ โครงการประเมินการดำเนินงาน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีเทคนิคและขั้นตอนในการประเมินโครงการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแยกเป็น 2 ประเภท

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลได้จากการเก็บข้อมูลที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้านโดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์และสังเกต โดยใช้แผน بر.1 – بر.12 จากจำนวน 241 ครัวเรือน

- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ได้ใช้ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากข้อความอนุเคราะห์จากสำนักงานการเกษตรอำเภอสีคิ้ว สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสีคิ้ว โรงพยาบาลสีคิ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ และได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์, สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2. ใช้ CIPP Model วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

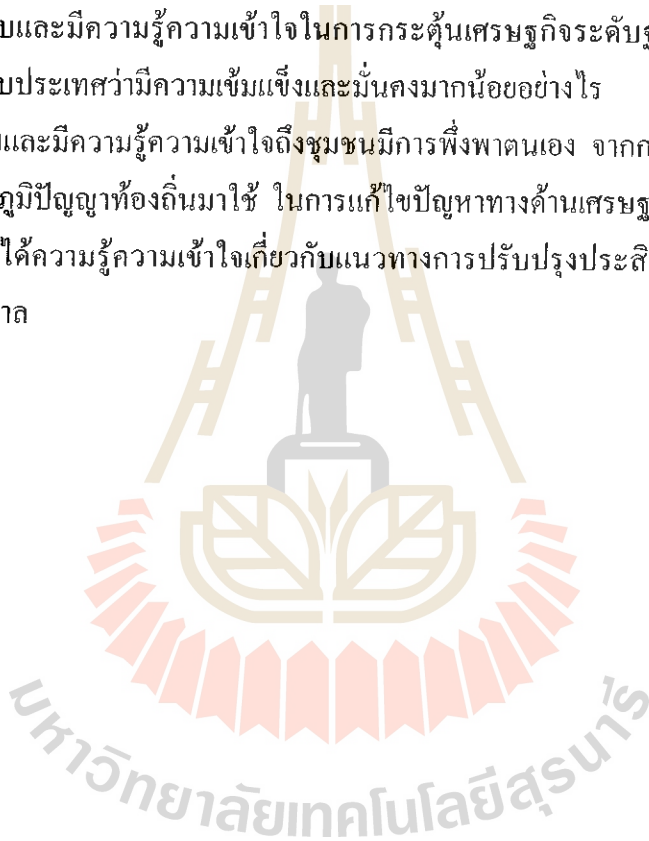
3. ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ CIPP Model

4. สรุปผลการดำเนินงานและจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของการจัดทำสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจในการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศและพัฒนาไปจนถึงระดับประเทศว่ามีความเข้มแข็งและมั่นคงมากน้อยอย่างไร
4. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจถึงชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง จากการเรียนรู้ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของตนเอง
5. ผู้ศึกษาได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนของรัฐบาล

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมิน และหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นนโยบายของทางรัฐบาลเพื่อเป็นการส่งเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนและหมู่บ้าน ในด้านการเรียนรู้ พัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในท้องถิ่น โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการ จัดระบบการบริหารการจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของแต่ละหมู่บ้าน โดยให้สมาชิกในชุมชนเป็นผู้ จัดระบบและบริหารกันเอง เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงต่อไป

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- เพื่อกระจายอำนาจให้ชุมชน และท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน
- เสริมสร้างจิตสำนึกและความสามัคคีในชุมชนและท้องถิ่น
- เพื่อเกื้อกูลประโยชน์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ชุมชน หน่วยราชการ เอกชน และประชาสังคม
- เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเอง และสนับสนุนภูมิปัญญาของตนเองให้ ยั่งยืนต่อไป
- ติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
- เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดภาระรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน
- กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการจำนวนไม่เกิน 10 คน เลขานุการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการไม่เกิน 3 คน
- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระในตำแหน่งคราวละ 2 ปี
- นอกจากการพ้นวาระแล้วกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก ล้มละลาย หรือถูกศาลพิพากษา
- ในการประชุมแต่ละครั้งต้องมีกรรมการเกินกึ่งหนึ่ง
- กรรมการมีหน้าที่ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน
- คณะกรรมการจะได้เบี้ยประชุมค่าตอบแทนในอัตราที่กำหนด

2. สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนในสำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี

สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการ รวบรวมข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดประชุมชี้แจง ให้การสนับสนุน เป็นที่ปรึกษา ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ รายงานผลปฏิบัติงาน และดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย (รายละเอียดตามเอกสารในภาคผนวก ก)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในวาระเริ่มแรกของหมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา วันที่ 25 กรกฎาคม 2544 ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีคณะอนุกรรมการ สนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรคณะกรรมการ ดำเนินด้วยความ บริสุทธิ์ ยุติธรรม และโปร่งใส สำหรับการประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมด หรือหัวหน้าครอบครัวอาจมอบหมายให้ผู้แทน ครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้ และคณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือกก็เป็นไปตามมติของที่ประชุม พร้อมทั้งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับทุกประการ

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการว่า ด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มิชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลา ไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไม่ออกจากราชการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่ราชการ องค์การ หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3) และ (4) แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก)

การขอขึ้นทะเบียนความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามสภาพความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้กำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความพร้อมต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ขึ้นแบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมิน จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น จำนวนประชากร อาชีพของประชากรในชุมชน ผลผลิตทางด้านต่าง ๆ การซื้อและจำหน่ายผลผลิตและปัจจัยการผลิต และรวมไปถึงรายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชน

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะกล่าวเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคณะกรรมการ คุณสมบัติของคณะกรรมการ และทำการคัดเลือกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน เป็นเรื่องของการกำหนดวิธีการและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้าน เช่น การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงินกองทุน และการชำระคืนเงินกู้

4. ทูนในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน พูดถึงเรื่องของการจำแนกกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน จำนวนสมาชิก วันที่จัดตั้ง และเงินทุนสะสม ที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และความร่วมมือในการเชื่อมโยงพัฒนาหมู่บ้าน กับเครือข่ายอื่นนอกชุมชน

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นรายละเอียดในการกู้ยืมเงิน วิธีในการบริหารการเงิน การให้กู้ยืมเพื่อกิจกรรมใด หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ การควบคุมติดตามการใช้คืนเงินกู้ และวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นได้ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก)

ระเบียบและข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

จัดทำขึ้นเพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรให้กำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมีตราภาพไว้ดังนี้

ที่ตั้ง : สถานที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านอยู่เลขที่ 77/9 หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่ทำการของผู้ใหญ่บ้าน ใช้เป็นสถานที่ประชุมคณะกรรมการและสมาชิกในการประชุมแต่ละครั้ง

วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน ส่งเสริมการออมทรัพย์บรรเทาเหตุฉุกเฉินทางการเงิน พัฒนาจิตใจของสมาชิกในชุมชนให้มีคุณธรรม

แหล่งที่มาของกองทุน : ที่มาของกองทุนประกอบไปด้วย เงินและทรัพย์สินจากการจัดการของคณะกรรมการ การกู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยจากการกู้ยืม เงินฝากสัจจะ เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ

คุณสมบัติของสมาชิก : ต้องเป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมิตรภาพไม่น้อยกว่า 1 ปี มีความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการเห็นชอบให้เป็นสมาชิก อดทนเสียสละและปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน มีเงินฝากสัจจะกับหมู่บ้าน ไม่ขาดส่งติดต่อกันเวลาถึง 3 เดือน

การเป็นสมาชิก : การสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนั้น ผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดไว้ตามระเบียบ และต้องยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิก ได้ที่คณะกรรมการกองทุน เพื่อรอผลการพิจารณาจากคณะกรรมการต่อไป

การพ้นจากสภาพจากการเป็นสมาชิก : สมาชิกที่ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกด้วยเหตุต่าง ๆ คือ ตาย ลาออก วิกลจริต จำนวนสมาชิกทั้งหมดออกคะแนนเสียงให้ออกสองในสาม ฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน มีคุณสมบัติไม่ครบตามระเบียบของกองทุน (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก)

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แนวทางในการพิจารณาเงินกู้สำหรับกองทุนหมู่บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้ยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีประวัติที่ดี เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางด้านต่าง ๆ อดทน ขยันหมั่นเพียร และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่จะทำ
2. มีหลักประกัน หรือบุคคลค้ำประกันที่สามารถชำระหนี้แทนได้และมีความรับผิดชอบถ้าเป็นทรัพย์สินจะต้องมีสภาพคล่องตัว
3. ความสามารถในการชำระหนี้
 - พิจารณาจากรายได้ของผู้กู้ การประมาณการรายได้ รายจ่าย
 - ภาวะการตลาดของสินค้าผู้กู้ ธุรกิจมีตลาดรองรับหรือไม่ ขายได้หรือไม่
 - มีปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิตหรือไม่
 - ท่าเลที่ตั้งของกิจการ ปัญหาของสภาพแวดล้อม อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ หรือใกล้แหล่งสินค้าที่จะขายและสะดวกต่อผู้ซื้อหรือไม่
4. ผู้กู้ควรมีเงินทุนสำรองของตนเองจำนวนหนึ่ง ไว้สำหรับประกอบธุรกิจในสัดส่วนที่เหมาะสม หากใช้เงินทุนตนเองน้อย แต่ขอกู้น้อย ภาระการผ่อนชำระก็จะสูง ดังนั้นควรพิจารณาถึงปัญหาในข้อนี้ด้วย (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก)

หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพป์ โมเดล

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชีพป์ ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

C ย่อมาจาก Context Evaluation คือ การประเมินก่อนการดำเนินการโครงการเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล และความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ (โดยรายละเอียดจะอยู่ในบทที่ 3)

I ย่อมาจาก Input Evaluation คือ การประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

P ย่อมาจาก Process Evaluation คือ การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P ย่อมาจาก Product Evaluation เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่เพิ่มศักยภาพการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่บัณฑิตเข้าไปศึกษา เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็ง ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกองทุน โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อศึกษาหลักสูตร การจัดการและประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ แก่บัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ว่างงานในช่วงภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังตกต่ำ ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่งและส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นและบ้านเกิดของตนเอง อีกทั้งบัณฑิตที่ผ่านโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ การวิเคราะห์โครงการอย่างมีระบบ รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่วิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” และสามารถนำหน่วยกิจไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือสามารถนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นางลัทธณ์ เดชระพีพงษ์, วารสารการศึกษาออกโรงเรียน, ธันวาคม 2544 ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านไว้ว่า กองทุนหมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาลดังกล่าว คือ เกิดเวทีค้นหาและเฟ้นหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือถือเกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ในชุมชน เพราะชุมชนไม่เคยมีคนมาประชุมมากขนาดนี้ เนื่องจากไม่เคยร่วมมือกันได้ภาพของคนในชุมชนประชุมร่วมกัน

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ได้ กล่าวการบริหารกองทุนด้านบาทให้มีประสิทธิภาพว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระบบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยเหลือปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาทั่วโลกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2545 หน้า 20 ได้กล่าวว่า ความคืบหน้าของนโยบายกระจายรายได้สู่ชุมชนระดับรากหญ้าผ่าน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลังจากรัฐบาลดำเนินโครงการไปได้ประมาณ 5 เดือน ขณะนี้โอนเงินให้แล้ว 97 % นอกจากนี้ คณะกรรมการประเมินเบื้องต้นแล้วเห็นว่า มีแนวโน้มหนี้สูญมาก เนื่องจากผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ ปัญหาหลักคือ ระยะเวลาใช้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ย 1 ปี เร็วเกินไป ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่ใช้เงินกู้ สำหรับลงทุนเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ที่ยังไม่ทันขายผลผลิตมาชำระหนี้ตามกำหนดได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวเกี่ยวกับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่ต้องฟันฝ่า ว่า โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ คู่มือชุดวิชาต่าง ๆ ก็ทำกันแบบจุกตะกุก เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อมสถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอาเอง ด้วยเหตุนี้รวมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาจากสถาบันราชภัฏทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทำงานในพื้นที่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเข้าไปตรวจสอบดูแล ซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน การทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนคิด

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 24 ได้กล่าวเกี่ยวกับการคาดบั้นขีดกองทุนสมัครตามเป้าว่า เมื่อวันที่ 31 มกราคม นายอนอม อินทรกำเนิด เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (สปรก.) เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า ขณะนี้มีบัณฑิตในโครงการรวมทั้งสิ้น 70,895 คน ยังมีหมู่บ้านที่ยังไม่มีบัณฑิตเข้าไปศึกษาประมาณ 4,000 หมู่บ้าน ซึ่งได้มีการขยายเวลาการรับเป็นครั้งสุดท้ายถึงวันที่ 31 มกราคมที่ผ่านมา คาดว่าจะมีผู้มาสมัครรวมแล้วใกล้เคียงกับยอดรับเต็ม 74,881 คน ซึ่งบัณฑิตที่เข้ามาใหม่จะมีการสอนเสริม ส่วนหนังสือชุดวิชาการวิจัยชุมชน การจัดการและการวางแผนธุรกิจชุมชน การจัดการธุรกิจ การวางแผนพัฒนา และสารนิพนธ์จะแล้วเสร็จและส่งให้นักศึกษาภายในเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคมนี้แม้หนังสือดังกล่าวจะไปถึงช้าแต่ไม่เป็นปัญหาอะไรเพราะมีการสอนล่วงหน้าไปก่อนแล้ว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการโดย ดังนี้

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดลำดับต่อไป

1. รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริฟเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน ซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นแต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริฟเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสแตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สแตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านมิตรภาพ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านมิตรภาพ หมู่ 1 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 241 ครัวเรือน ประชากร 900 คน เพศชาย 427 คน เพศหญิง 473 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านมิตรภาพ ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

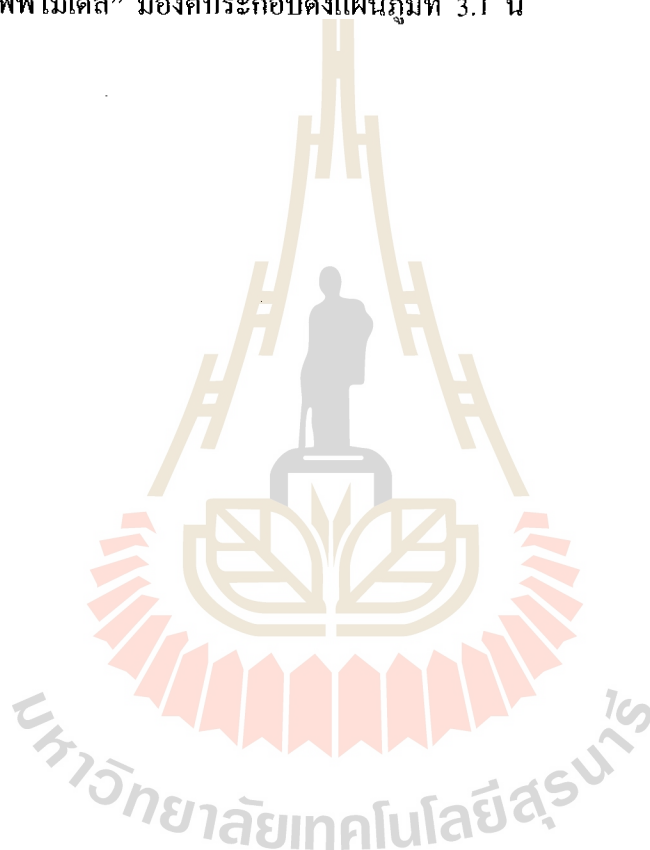
1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	9 คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	115 คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	57 คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	58 คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	569 คน
4. ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน	9 คน

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดย 20% ของประชากรหมู่บ้านมิตรภาพตามหลักสถิติวิชาการ

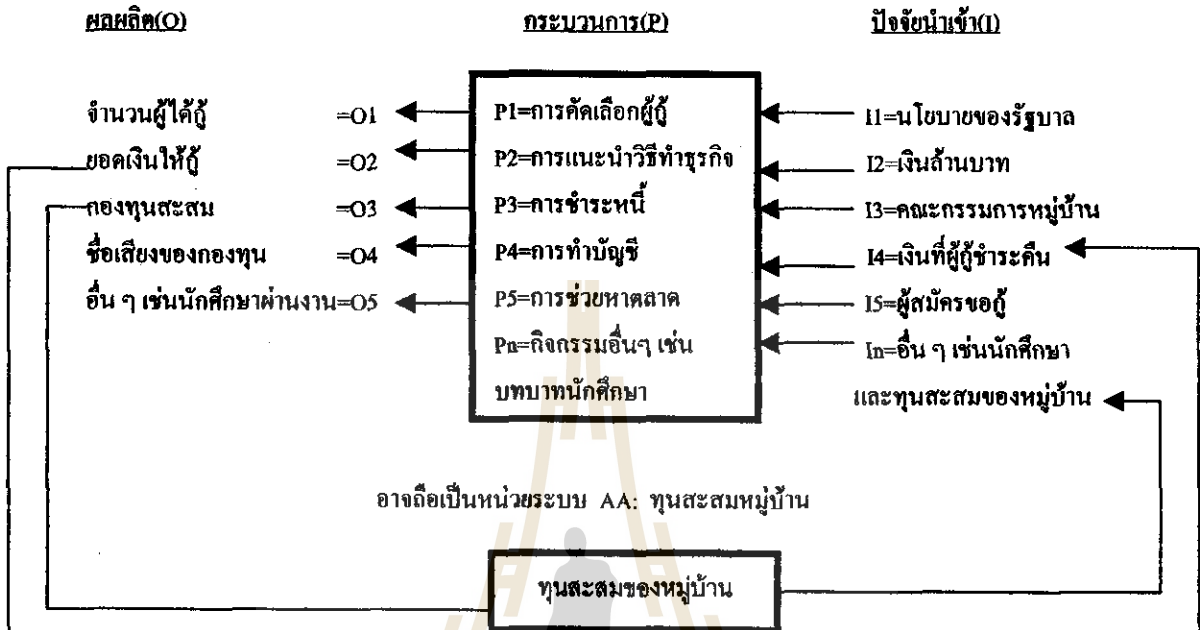
ประเมินเพื่อพัฒนา

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

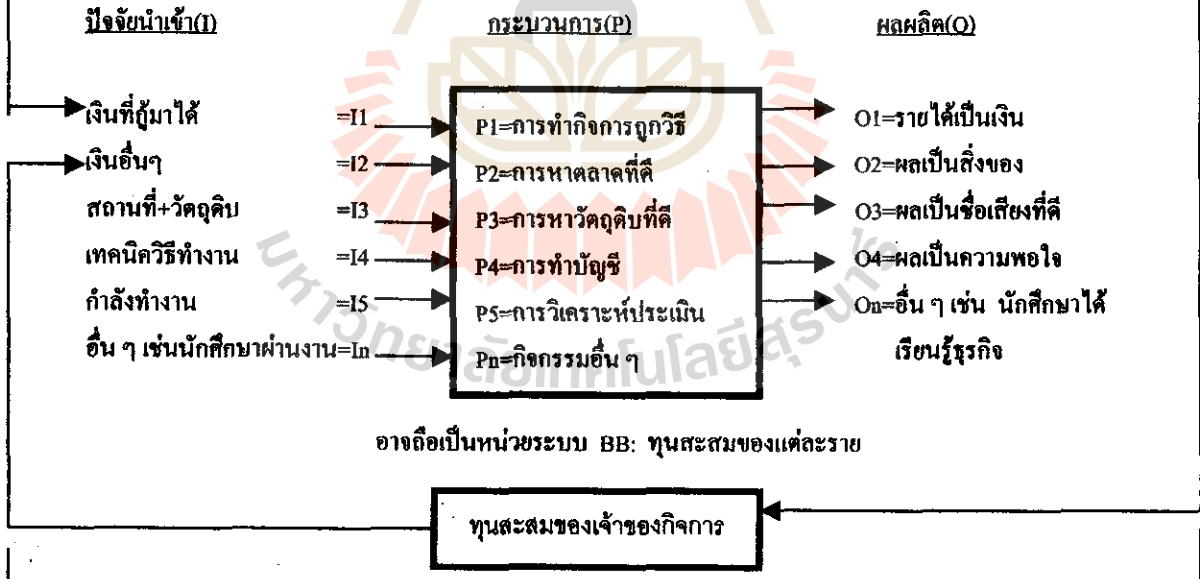
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปแบบของ “ซีพีพีโมเดล” มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้

หน่วยระบบ A: หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B: หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้แต่ละราย (B1.....Bn)

บริษัท (C)

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วยหน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.8 อื่น ๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชนบท และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2 สภาพปัจจุบัน

1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

1.4 ด้านวัฒนธรรม

1.5 ข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนั้นจึงต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมเงิน การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ถูก ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอกู้

2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

- 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การช่วยหาตลาด
 - 3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.1.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.1.3 อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
 - 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
 - 4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของระบบหน่วย B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

- 1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- 1.3.4 หนี้ภายนอกนอกระบบของผู้กู้
- 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
- 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 เงินที่กู้มาได้
- 2.2 เงินอื่นๆ
- 2.3 สถานที่และวัตถุดิบ
- 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 2.5 กำลังทำงาน
- 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 3.2 การหาตลาดที่ดี
- 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
- 3.6 อื่น ๆ

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นถึงของ

4.1.3 อื่น ๆ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 ผู้ที่ได้รับขยายกิจการ

4.2.2 ผู้ที่ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.2.3 อื่น ๆ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 ผู้ที่มีทรัพย์สินของตนเอง

4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การรกลบคืนถิ่นของประชาชน

4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งพาผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) โดยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพ โดยบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้แบบดังต่อไปนี้

- (1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน)
 - (2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
 - (3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
 - (4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
 - (5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
 - (6) แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
 - (7) แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
 - (8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
 - (9) แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
 - (10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
 - (11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
 - (12) แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)
3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ผู้ที่เป็นสมาชิกแต่ไม่ได้กู้เงิน และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก)
4. การจัดประชุมเวทีประชุมชาวบ้าน เรื่องทำแผนแม่บทชุมชนระดับหมู่บ้านและตำบล (บร.12), จัดเวทีเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล (บร.5), จัดกลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนที่กู้เงินและมีกิจกรรมประกอบอาชีพเดียวกันในหมู่บ้านและตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (บร.6), จัดเวทีสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา การพัฒนาตำบลที่ผ่านมา (บร.10)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกิดรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกิดรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยาย ความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทักษะคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

โดยข้อมูลทั้ง 2 ประเภท ดังกล่าวนี้มาจัดอยู่ในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ สํารวจและสังเกตโดยใช้แบบ บร.1 – บร.12 จากจำนวน 241 ครัวเรือน
- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ได้ใช้ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจาก โดยขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานการเกษตรอำเภอสีคิ้ว สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสีคิ้ว โรงพยาบาลสีคิ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ และ ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์, สังกัศนิตพิมพ์ต่าง ๆ

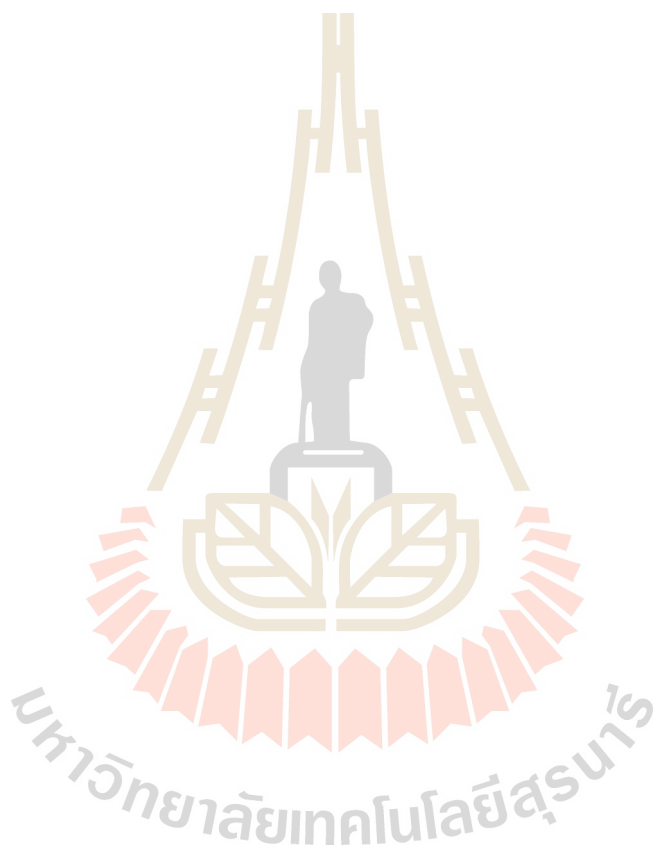
การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการ

บันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบัน ได้มีโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน / ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 ปัญหาคความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ปี 2543 ลงลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลงลงเหลือร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.28.2 ล้านคน ในปี 2544 ลง 1.7 ล้าน ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านและภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่างๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมจึงยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อบรรเทาภาวะการว่างงานและส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม

SMEs (Small and Medium Enterprises) เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วยกิจการผลิต กิจการการค้าและกิจการการบริหาร

SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและอัตราการส่งออกและลดการนำเข้าสินค้าต่างประเทศช่วยสร้างประสบการณ์ แก่ผู้ประกอบการและนักลงทุนหน้าใหม่ เชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตและเป็นการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคอีกทางหนึ่ง

ปัญหา SMEs ที่ประสบอยู่ คือ ด้านการตลาดเพราะยังขาดความรู้ ความสามารถ การขาดแคลนเงินทุนด้านแรงงานที่ไม่มีฝีมือและความชำนาญงานที่ดี ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ผู้ประกอบการขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาการที่ทันสมัย การจัดการหรือการบริหารงานที่ไม่มีระบบและการบริหารการส่งเสริมพัฒนาการของ

องค์การภาครัฐและเอกชนที่ไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง

ในการส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องดำเนินการช่วยเหลือด้านการเงิน สนับสนุนการตลาด การพัฒนาทักษะความรู้ของบุคลากรการบริหารจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน รวมทั้งกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมตลอดจนสนับสนุนด้านข่าวสารเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาค ชุมชนและท้องถิ่นชนบท ในการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันการเงินต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการขยายตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐ และการฟื้นตัวของญี่ปุ่นเศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0-3.5% ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเองซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงในขณะนี้ และนโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันสิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยคงจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100 % แต่ถ้าหากหนี้ตักชั้นมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราใกล้เคียงกับธนาคารคิบีเอส ในขณะเดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดกันการดำเนินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการค้าเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในกระทรวงเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบ

กับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมีควมผันผวนมากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาท ได้อย่างไรก็ตามคาดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลต (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา: การพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	4.56	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตตกต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า

2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเคร่งครัด

3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันได้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่พิจารณาออกมาตรการการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภครวม แต่ถ้ามหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 – 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 – 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 105 แสบล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้แก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสบล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้นเศรษฐกิจช่วงปีงบประมาณ 2544 – 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสบล้านบาท ซึ่งไม่ใช่วงเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้ อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสบล้านบาท ในขณะที่ก็ตามโดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอีก

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มี สิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศไทยไม่มีความเจริญเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้าน ไม่ค่อยมีความสามัคคีกันและบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้ท้องถิ่นของตนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม คอยจะฉกฉวยประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตนเอง

1.7 ค่านิยมในกระแสวิวัฒนาการและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสวยเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ก็จะเห็นบ่อย ๆ คือการ

ยอมรับผมเป็นสีต่าง ๆ และการแต่งผมตามแบบนักฟุตบอล ดารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่สิ้นเปลืองเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีเนมา สินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่สั่งเข้ามาในประเทศ และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไอศกรีมเสวนเช่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนหลายหมื่นล้านบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีกควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้าน มิตรภาพ จะประเมินดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน มิตรภาพ

ที่มาของชื่อหมู่บ้านมิตรภาพ คือหมู่บ้านอยู่ติดถนนมิตรภาพ เดิมทีเป็นหมู่ 7 ต.สีคิ้ว อ.สีคิ้ว เนื่องจากประชากรหนาแน่น ทางฝ่ายเทศบาลอำเภอสีคิ้ว (ฝ่ายปกครอง) ได้จัดแยกออกเป็น หมู่ 1 ต.มิตรภาพ ดังเช่นปัจจุบัน เริ่มก่อสร้าง ประมาณปี 2517 หรือประมาณ 28 ปีมาแล้ว จากการขยายตัวในตัวอำเภอสีคิ้ว อีกส่วนหนึ่งโดยการอพยพมาจากบ้านหนองพลวง ต.พันชนะ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา

2.2 สภาพปัจจุบัน

1. ลักษณะประชากร

บ้านมิตรภาพ มี 241 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 900 คน กลุ่มส่วนใหญ่อายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 18-50 ปี ดังจะแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนประชากรของหมู่บ้านมิตรภาพ

ลักษณะประชากร	จำนวนคน
1. เพศ	
ชาย	427
หญิง	473
2. อายุ	
1 วัน - 3 ปีเต็ม	45
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	35
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	81
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	37
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	60
19 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	513
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	75
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	54
3. จบการศึกษา	
ม.3, ม.6, ปวช., ปวส., ปริญญาตรี	

ที่มา : ฝ่ายทะเบียน ที่ว่าการอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2. แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

มีสระน้ำ 2 สระ ไม่มีการลอกคลองจึงใช้งานไม่ได้ ส่วนใหญ่จะใช้น้ำปะปามาจากลำตะคอง เพื่อการอุปโภคและบริโภคและอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ใกล้ คือ อ่างซับประคูนเนื่องจากหมู่บ้านมิตรภาพอยู่ในเขตเทศบาลอำเภอสีคิ้ว ระบบสาธารณูปโภคค่อนข้างจะดีมาก

3. อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ คือ หมู่ 9 บ้านศาลสถิตย์
 ทิศใต้ คือ หมู่ 6 บ้านมอจะบก(ติดเขต ต.มะเกลือใหม่ อ.สูงเนิน ทล.24)
 ทิศตะวันตก คือ หมู่ 11 บ้านโรงงาน
 ทิศตะวันออก คือ หมู่ 2 บ้านโนนกุ่ม

ทำเลที่ตั้ง

โดยรวมแล้วทำเลของหมู่บ้าน บ้านมิตรภาพ จะอยู่แบบประจักษ์กระจายติดถนนมิตรภาพทั้งสองด้าน จึงเป็นบ้านเรือนและดีกร้านค้าเป็นส่วนใหญ่

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

เมื่อก่อนที่บริเวณหมู่บ้าน บ้านมิตรภาพเป็นป่า เมื่อมีคนเข้ามาอยู่อาศัยจึงมีการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยและดีกร้อาคารต่าง ๆ ป่าจึงหมดไป

2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

ระบบเศรษฐกิจในหมู่บ้าน บ้านมิตรภาพ คือส่วนใหญ่บริเวณนี้จะเปิดเป็นร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ ร้านค้า ศูนย์รถโตโยต้า ศูนย์รถนิสสัน รวมถึงร้านยาง ขายอะไหล่รถยนต์ ปั่นน้ำมัน ฯลฯ เศรษฐกิจค่อนข้างดีมาก

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยสรุป

ตารางที่ 4.5 แสดงรายได้ของประชากรในหมู่บ้านมิตรภาพ

รายได้	ครอบครัว
1,000 - 5,000 บาท	-
5,001 - 10,000 บาท	-
10,001 - 20,000 บาท	-
20,001 - 30,000 บาท	10
30,001 - 50,000 บาท	20
30,001 - 50,000 บาท	211

2.4 ด้านวัฒนธรรม

1. เนื่องจากหมู่บ้าน บ้านมิตรภาพ ไม่มีวัดแต่เวลาทำบุญก็จะเลือกทำบุญวัดใกล้เคียง ได้แก่ วัดมิตรภาพ วัดมูลตุน วัดกุดชะนวน รวมถึงวัดในตัวอำเภอสีคิ้ว
2. ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทยและภาษาโคราช
3. งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม	ประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนเมษายน	ประเพณี	สงกรานต์, ทำบุญกลางบ้าน
เดือนกรกฎาคม	ประเพณี	วันเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ประเพณี	วันแม่แห่งชาติ (ทำความสะอาดหมู่บ้าน)
เดือนตุลาคม	ประเพณี	วันออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณี	วันลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ประเพณี	ฉลองส่งท้ายปีเก่าและทำความสะอาดหมู่บ้าน

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

การรวมกลุ่ม มี 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)
2. กลุ่มสัจจะ

การสาธารณสุขโลกและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เนื่องจากหมู่บ้าน บ้านมิตรภาพอยู่ในเขตเทศบาลอำเภอสีคิ้ว จึงค่อนข้างมีความสะดวกในเรื่องสาธารณสุขโลกทุก ๆ ด้านค่อนข้างดีมาก

หมายเหตุ

ในการรายงานบริบทชุมชน (บร.1) ข้อมูลจะน้อยมาก เพราะหมู่บ้าน บ้านมิตรภาพอยู่ในเขตเทศบาลจึงไม่มีข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 จากพัฒนากรและอบต.มิตรภาพ และข้อมูลใด ๆ ติดต่อหาข้อมูลจากเทศบาลอำเภอสีคิ้ว เจ้าหน้าที่ที่ชี้แจงว่าไม่ได้เอกสารและทำสถิติหรือแยกหมู่บ้านใด ๆ ทั้งสิ้น จะเป็นภาพรวม ซึ่งเจ้าหน้าที่มิได้ทำได้ รวมถึงแจ้งไปที่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็ได้ชี้แจงว่า ระบุตัวเลขชัดเจนไม่ได้เพราะไม่มีข้อมูลที่แน่นอน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้พบว่า

(1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนหมู่บ้านนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ ต่อไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

(2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 และได้แบ่งประเภทการกู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ การแปรรูป ละครายจ่าย และกู้ฉุกเฉิน ได้ปล่อยไปแล้ว 6 งวด คืองวดแรก 20 รายเป็นเงิน 385,000 บาท งวดที่ 2 ปล่อยกู้ไป 12 รายเป็นเงิน 240,000 บาท งวดที่ 3 ปล่อยกู้ไปรวมเป็นเงิน 140,000 บาท งวดที่ 5 ปล่อยกู้ไป 4 ราย เป็นเงิน 70,000 บาท งวดที่ 6 ปล่อยกู้ไป 4 รวมผู้กู้สิ้น 57 ราย เป็นเงิน 1,115,000 บาท (ปัจจุบันเงินบัญชีธนาคารกองทุนเงินล้านทั้งสิ้น 320,774 บาท)

(3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมิตรภาพมีคณะกรรมการ 9 คน ชาย 5 คน หญิง 4 คน ได้แก่

รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน

1. นายนิโรจน์	แพ่งศรีสาร	ตำแหน่ง	ประธาน
2. นายอึ้งยง	ดรงค์ดำรงชัย	”	รองประธาน
3. นางสาวคนธ์	รังษีกุลพัฒน์	”	เหรัญญิก
4. นางสุณี	นพเก้าธาดา	”	ผช.เหรัญญิก
5. นางทัศนีย์	จรินทร์	”	ฝ่ายทะเบียน
6. นายประดิษฐ์	นกลอย	”	ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน
7. นายบุญซัด	อินสกุลศักดิ์	”	ผู้ตรวจสอบประชาสัมพันธ์
8. นายประเสริฐ	เลิศคุณลักษณะ	”	ฝ่ายสินเชื่อปฏิคม
9. นางสาวสุนทรี	กิตินพเก้า	”	เลขานุการ

มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแลจัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป และที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

1. คุณกฤษฎา	เลิศฤทธิ์ศิริกุล	กำนัน (ปลดเกษียณ)
2. คุณวิจิฉ	วงษ์วัชรกาญจน์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1
3. คุณปรีชา	จันทร์รวงทอง	ข้าราชการการเมือง
4. คุณจิระ	เหลื่องภิรมย์	ทนายความ
5. คุณसानนท์	รังษีกุลพัฒน์	ผู้จัดการธนาคาร
6. คุณสัจฉ	พิชพันธุ์	นักพัฒนาชุมชน 6 อำเภอสี่คิ้ว
7. คุณมรกต	จันสิทธิ์	รับราชการ
8. คุณพิระบูลย์	เผด็จวงศ์	รับราชการ
9. คุณมิตรภาพ	เจียมจันทร์	ธุรกิจส่วนตัว

- (4) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ 20,000 บาท ไม่เกิน 50,000 บาท ถ้ารายใดกู้เกิน 20,000 บาท

คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องใช้หลัก ทรัพย์สินและบุคคลค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

- (1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุม และพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกันคัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียน โครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาลงทุนอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืนการมีบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กูทราบภายหลัง
- (2) การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง โดยประกอบอาชีพนั้น ๆ อยู่ก่อนแล้ว บางรายนำไปลงทุนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อน และขอคำแนะนำ หาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอสีคิ้ว
- (3) การรับชำระหนี้ ในการชำระเงินคืน จะกำหนดคืนภายใน 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย สมาชิกผู้กู้ต้องชำระเงินคืนครั้งแรกในเดือน กุมภาพันธ์ 2546 (งวดแรก) ซึ่งเป็นระยะเวลาเวลาในการกู้ยืมเงินครบหนึ่งปีพอดี
- (4) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีคือ เสร้อยัญญิก มีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนบัญชี 6 เล่มยังไม่ค่อยเข้าใจมากนักเพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ
- (5) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลบ้านบ้านมิตรภาพ ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

(1) ผลโดยตรง (Immedaite Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 57 คน ทั้งหมด 6 งวดงวดที่ 7 (ยื่นกู้เพิ่ม 4 ราย รออนุมัติ จำนวน 70,000 บาท)

1.2 ยอดเงินกู้ เงินกองทุนที่ให้กู้แล้วจำนวน 1,115,000 บาท

(2) ผลกระทบโดยอ้อม (Direct Impact)

- 2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้ ผู้ที่ขึ้นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงิน โดยดูจากระเบียบของผู้กู้ แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินกู้ที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับ โครงการที่ขึ้นกู้ของของแต่ละบุคคล
- 2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้านโจงบันเงินสั่งจะหมู่บ้านมีจำนวน 80,540 บาท

(3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง บ้านมิตรภาพเป็นหมู่บ้านซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ค่อนข้างน้อย จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งปานกลาง เมื่อมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาช่วยเหลือจึงทำให้ชาวบ้านพบปะพูดคุยกันมากขึ้น ชาวบ้านจึงร่วมกันบริหารจัดการกองทุนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้
- 3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่างๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงาน อื่น ๆ จะมีการนัดประชุมบ่อยครั้ง เพื่อและเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
- 3.3 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายพบว่า

- (1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้มีการศึกษาอยู่ในระดับ ม.3 , ม.6 , ปวช, ปวส, ปริญญาตรีค่อนข้างมีการศึกษาสูง เมื่อทำธุรกิจใด ๆ ก็จะคิดทบทวนโดยละเอียด

- (2) ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ ทรัพย์สินของผู้กู้จะเป็นที่อยู่อาศัย ผู้กู้บางรายมีรถยนต์ รถมอเตอริไซด์
- (3) หนี้สินนอกระบบ ผู้ที่กู้เป็นหนี้สินนอกระบบโดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท / เดือน
- (4) อาชีพหลักของผู้กู้ ผู้เงินกองทุนประกอบอาชีพ รับจ้าง , ค้าขาย , ธุรกิจส่วนตัว , เลี้ยงสัตว์ ทำอู่ซ่อมรถ, รับเหมาก่อสร้าง, เกษตรผสมผสาน
- (5) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการประกอบอาชีพส่วนตัว , รับจ้าง , เลี้ยงสัตว์ , ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว, อู่ซ่อมรถ, รับเหมาก่อสร้าง, เกษตรผสมผสาน
- (6) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ ผู้กู้ส่วนใหญ่จะเข้าไปเพิ่มทุนตนเองเพราะทำอยู่แล้ว จึงมีประสบการณ์และมีความชำนาญอยู่แล้ว

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- (1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการเลี้ยงสัตว์, รับจ้าง, ธุรกิจส่วนตัว
- (2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนและทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือเงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบหรือเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)
- (3) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปของ “สารนิพนธ์” ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยงานระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- (1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย
- (2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า และสินค้าต้องมีคุณภาพ (กรณีค้าขาย)
- (3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย
- (4) การทำบัญชี ผู้กู้มีการทำบัญชีไว้แบบง่ายคือ มีบัญชีรายรับ - รายจ่าย เพื่อให้

ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนแต่ละครั้ง

- (5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนโครงการ การกู้ยืมเงินจริง เพราะมีหลักฐานการลงทุน ระยะเวลาคืนเงินคือเดือนกุมภาพันธ์ 2546(งวดแรก) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าน่าจะมีเงินชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้

1.1 รายได้เป็นเงิน ส่วนใหญ่ผู้กู้จะกู้เพื่อประกอบอาชีพค้าขาย โดยจะมีรายได้ทุกวัน จะได้กำไรประมาณ 300 - 500 บาท/วัน

1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีเงินกู้ยืมไปลงทุน เพิ่มทุน เพิ่มสิ่งของอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าทำให้ผู้ร้านค้าน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุน มีรายได้ก็นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนต่อในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งนำมาใช้สอยหรือเก็บออมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้กู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ รายได้ดี และมีเงินออม คาดว่ากิจการของผู้กู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ได้ทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงทำให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการธุรกิจเล็ก ๆ เกี่ยวกับการค้าขายว่าเป็นอย่างไรบ้าง

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตร สามารถแบ่งได้เป็น

- 1.1 ทำเกษตรผสมผสาน โดยมีกระบวนการตั้งแต่ปลูกต้นไม้ประเภท มะม่วง มะพร้าว รวมไปถึงการเลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด โดยทำเป็นอาชีพเสริม รายได้พอเลี้ยงตนได้ และสามารถนำผลผลิตมารับประทานได้ด้วย ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนจึงมีความสามารถในการชำระเงินกู้ได้
- 1.2 เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ผู้กู้ได้ซื้อวัวมาช่วงอายุ 2-3 เดือน ในราคาประมาณ 8,000 - 10,000 บาท และเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 8-9 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาวัวที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนเลี้ยงวัวจึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้

2. อาชีพค้าขาย มีทั้งขายของชำ และอาหาร เสื้อผ้า ขายขนม กล้วย เงินที่กู้ไปก็นำไปซื้อสินค้ามาขายที่ร้านเพิ่มขึ้นและปรับปรุงร้านให้ดีขึ้น ดังนั้น ภายใน 1 ปี ผู้กู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนได้ (เพราะเป็นเงินหมุนเวียน)

3. อาชีพซ่อมรถ, ปะยาง เงินที่กู้ไปก็ปรับปรุงแต่งร้าน เพิ่มอุปกรณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น ทำให้มีลูกค้าเพิ่มขึ้น เพราะซ่อมรถดีมีมาตรฐาน ดังนั้น ภายใน 1 ปีผู้กู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนได้

4. อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า เงินที่กู้ไปเพื่อซื้อจักรเย็บผ้ามาเพิ่มเติม เพื่อที่จะตัดเย็บเสื้อผ้าได้เร็วและมากยิ่งขึ้น ทำให้มีลูกค้าเยอะ เนื่องจากสามารถตัดเสื้อผ้าได้เร็วขึ้น

5. อาชีพรับเหมาก่อสร้าง เงินที่กู้ไปเพื่อซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ขาดเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้มีอุปกรณ์ให้ครบเพิ่มความรวดเร็วขึ้น

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้ก็อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษาซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาล คือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุน

หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษาให้มีความเข้าใจตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มเติม ทั้งในชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษามีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญ คือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานอยู่ได้มีงานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า
 - 1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการและค่าตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า
 - 1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน ชาวบ้านมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการสมัครสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยของเงินกู้ต่ำ หน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และการหาตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และที่สำคัญ ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน
2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น
 - 2.1 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย
 - 2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
 - 2.3 ขบวนการประชาสังคม สิ่งที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

- 2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน
- 2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน
- 2.7 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้านตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ
- 2.8 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านมิตรภาพ ได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้นั้น ได้นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และยังมีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

4. มีผู้กู้บางรายเขียนโครงการกู้ยืมเพื่อทำกิจการใด ๆ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจพอเพียง เพราะมีกองทุน 1 ล้านบาทเข้ามา มีความเข้าใจว่าต้องกู้ โดยที่ตนเองไม่ทราบว่าจะกู้ไปเพื่ออะไร แต่ก็เสนอโครงการกู้ไปก่อนเพื่อที่จะได้เงินมา โดยขาดความรู้การประกอบอาชีพนั้น ๆ เมื่อได้เงินมาจึงบริหารเงินไม่เป็น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนหมู่บ้าน มิตรภาพหมู่ 1 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สรุปผล

จากการติดตามผลประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อต้องการทราบถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งในพื้นที่เป้าหมายตามความคิดเห็นของประชาชน และข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้ทราบถึงอุปสรรคของปัญหาต่าง ๆ และสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้โครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จซึ่งต้องการให้ท้องถิ่นและชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ และพัฒนาไปจนถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง

2. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนหมู่บ้านมิตรภาพ ได้มีวิธีการดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จะได้จากการสำรวจ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 241 ครัวเรือน
- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ได้ใช้ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากข้อความอนุเคราะห์จากสำนักงานการเกษตรอำเภอสีคิ้ว สำนักงานปลัดอำเภอสีคิ้ว โรงพยาบาลสีคิ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ และได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์, สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่สามารถหาค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ เป็นต้น

- วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละและ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านมิตรภาพได้รับการจัดสรรเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการตนเอง ผู้ที่ขอกู้ต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาร่วมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว บางรายนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะศึกษาจากผู้ที่เคยเลี้ยงมาก่อนและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอในการทำบัญชี เหน้บุญเป็น ผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่กรรมการมีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่ม คือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มยังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบและจากหลายสถาบัน และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

(1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันผู้กู้ทั้งหมด 57 ราย เป็นเงิน

1,115,000 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 20 ราย เป็นเงิน 385,000 บาท งวดที่สองปล่อยกู้ไป 12 ราย เป็นเงิน 240,000 บาท งวดที่สามปล่อยกู้ไป 9 ราย เป็นเงิน 180,000 บาท งวดที่สี่ปล่อยกู้ไป 7 ราย เป็นเงิน 140,000 บาท งวดที่ห้าปล่อยกู้ไป 4 ราย เป็นเงิน 70,000 บาท งวดที่หกปล่อยกู้ไป 5 ราย เป็นเงิน 100,000 บาท (ยื่นกู้เพิ่มอีก 4 ราย จำนวนเงิน 70,000 บาท รออนุมัติ)

(2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ

(3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านมิตรภาพมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า อาชีพหลักของผู้กู้คือ ค้าขาย, ประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้ของครอบครัวมาจากการค้าขาย การศึกษาอยู่ในระดับ ม3 – ม.6 มีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาก เพราะทำงานมานานจึงมีความชำนาญ

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่าเงินที่กู้ยืมนำไปลงทุนค้าขาย, เลี้ยงสัตว์, เกษตรผสมผสาน, ตัดเย็บเสื้อผ้า, รับเหมาก่อสร้าง, อยู่ซ่อมรถ, ร้านปะยาง และปรับปรุงร้านอาหาร ถ้าเงินไม่พอก็ใช้เงินส่วนตัวหรือกู้ยืมนายทุนนอกระบบมาเพิ่ม

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง เพราะเดิมที่ได้ค้าขายก่อนอยู่แล้ว และทุกรายที่กู้จะดำเนินการก่อนอยู่แล้ว ผู้กู้เลี้ยงวัว เลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือน ก็สามารถขายได้ ถ้าไรก็ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อขายมา ผู้กู้ที่ค้าขาย และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน เพราะจะเป็นการกู้รายปี แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินผู้คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า กลุ่มค้าขายจะมีรายได้ทุกวันกำไรไม่ต่ำกว่า 300 – 500 บาท/วัน
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้ค้าขายได้นำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านมีคุณภาพ ได้

1.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน คนในหมู่บ้านมีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่ยุติธรรม มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่มทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทำให้กองทุนหมู่บ้านมีคุณภาพมีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้น

1.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า ปัจจัยที่เกิดจากสมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า และปัจจัยที่สนับสนุน คือ ชาวบ้านสนใจและให้ความร่วมมือในการเป็นสมาชิก หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และคำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนและที่สำคัญชาวบ้านมีความสามัคคี

1.3 เมื่อสมาชิกกู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศทำให้พัฒนาไปจนถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง

1.4 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนหมู่บ้านมีผลการตั้งคณะกรรมการกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ กลุ่ม อสม. และกลุ่มสัจจะ และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้นได้

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกกู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นก่อให้เกิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป
2. ควรให้ผู้กู้เงินกองทุนที่นำไปลงทุนทำการเกษตร ใช้วิธีการทำเกษตรแบบธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน
3. เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาสั้น จึงไม่สามารถสรุปผลของการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน
4. คณะกรรมการควรมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อที่จะได้ทราบถึงความคืบหน้าของกองทุนว่าเป็นอย่างไรบ้างและควรให้คณะกรรมการจัดสรรเวลาโดยประชุมคณะกรรมการให้ครบทุกท่าน
5. ควรให้หน่วยงานของรัฐบาลมาชี้แนะอาชีพเสริมต่างๆ ให้กับประชาชน เพื่อเงินที่กู้มาจะได้จัดสรรใช้ให้ถูกต้องและได้มาตรฐาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการวิจัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม,กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2545. นโยบายและกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) www.SME.Thai.net.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2544 และแนวโน้มปี 2545. www.bot.or.th
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- วรภาพ รัชชศิริ. 2543 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะเกลือหมู่ที่ 6 ตำบลพหองาด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมพันธ์ เศษะอติก. (31 กรกฎาคม 2545). สุขสรรค์, มติชนรายวัน : 6.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน. : www.nes.go.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมตามแผนก ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543 www.nes.go.th

